

1

Valgomajame paragavusi šaukštą sriubos motina vos girdimai aiktelėjo. „Plaukas?“ – pamaniau, kad į jos sriubą bus pakliuvę kas nors nemalonaus. „Ne“, – motina lyg niekur nieko mikliu judesiu į burną susipylė dar vieną šaukštą, užbaigusi šį veiksmažodį pasuko galvą į šoną, nukreipė žvilgsnį į žydinčią laukinę vyšnią už virtuvės lango ir, vis dar pakreipusi veidą į šalį, lygiai taip pat lengvai tarp savo nedidukčių lūpų įplazdeno dar šaukštą sriubos. Kalbai pasisukus apie motiną, žodis „plazdeno“ jokia būdu nėra perdėtas. Jos valgymo maniera kardinaliai skyrėsi nuo to, kas aprašoma moteriškuose žurnaluose.

Sykį mano jaunesnysis brolis Naodžis išgėręs man kalbėjo: „Vien tai, kad turi kilmę rodantį titulą, nereiškia, kad esi aristokratas. Yra žmonių, kurie

ir be oficialaus titulo yra kuo puikiausi aristokratai, gavę tai iš pačios gamtos, ir yra tokių kaip mudu, kurie, turėdami tik savo titulą, yra jokie ne aristokratai, o greičiau prasčiokai. Štai, pavyzdžiui, Ivašima (čia Naodžis įvardijo vieną savo studijų draugą, grafą), ar jis tau neatrodo vulgaresnis net už Šindžiuku pasi- linksminimų kvartale sutiktą sąvadautoją? Visai neseniai tas išpera Janajaus (čia Naodžis vėlei paminėjo kitą savo studijų draugą, vikonto antrąjį sūnų) brolio vestuvėse pasirodė vilkėdamas smokingą. Na gerai, sakykim, kad jam kažkodėl reikėjo ateiti būtent su smokingu, bet mane net suvimdė, kai tas šunsnukis, sakydamas kalbą prie svečių stalo, švaistėsi tiesiog neįtikėtinais pretenzingomis frazelėmis. Toks darymasis tėra pigus blefas, neturintis nieko bendra su rafinuotumu. Hongo apylinkėse dažnai teko matyti iškabas su užrašu „nakvynė aukštesnei klasei“, bet iš tiesų didžiąją dalį aristokratijos geriau tiktų pavadinti „aukštos klasės elgetomis“. Tikrieji aristokratai taip paikai nesimaivo kaip koks Ivašima. Net ir mūsų šeimoje vienintelis tikras aristokratas, na, greičiausiai, tėra tik mama. Ji grynakraujė. Joje yra kažkas, dėl ko mudu niekad negalėsime jai prilygti.“

Paimkim kad ir toki dalyką kaip sriubos valgymas. Mes išmokyti šiek tiek palenkti galvą virš lėkštės, tuomet laikydami šaukštą horizontaliai pasemti

juo sriubos ir, išlaikydami tą pačią padėtį, prinešti prie burnos. Motina, kita vertus, lengvai paguldo savo kairės rankos pirštus ant stalo krašto ir sėdi išsitiesusi, oriai iškėlusi galvą. Dorai nė nežvilgtelėjusi į lėkštę, ji pakreipia šaukštą tinkama padėtimi ir vikriu judesiu pasemia sriubos, tada prineša šaukštą prie burnos taip, kad šiedu tarpusavy sudarytų statų kampą, ir nuo šaukšto smaigalio supila sriubą į tarpelį tarp savo lūpų – ir visa tai daro su tokiu neįtikimu lengvumu, kad net prašosi apibūdinama kaip kregždė. Tuomet, nekaltai žvilgčiodama aplinkui, ji lengvai plazdena šaukštu it mažyčiu sparnu, niekad neišlaistydama nė lašo sriubos, nesukeldama nė menkausio srėbimo ar lėkštės skimbčiojimo garso. Gal toks valgymo būdas ir neatitinka oficialaus etiketo, bet mano akims jis nepaprastai žavus ir, sakyčiau, autentiškas. Tiesą sakant, net nuostabu, kokia gardi pasidaro sriuba, kai valgai ją kaip motina. Vis dėlto aš buvau aukštos klasės elgeta, kaip prieš tai įvardijo Naodžis, tad negalėjau valdyti šaukšto su tokiu lengvumu, kaip tai darė motina: man neliko nieko kita, kaip valgyti niūriai palinkusiai virš lėkštės, kaip diktuoja vadinamasis oficialus etiketas.

Neapsiribojant nė sriuba, motinos valgymo manieros gerokai prasilenkia su bendromis etiketo normomis. Vos patiekus mėsą, motina nieko nelaukusi

viską susmulkina peiliu ir šakute, paskui, metusi peilį šalin, šakutę perima į dešinę ranką, smeigia vieną gabalėlį po kito ir valgo iš lėto, pasigardžiuodama. Vėlei, kol valgydami vištieną mes vargstame įrankiais atskirdami mėsą nuo kaulo taip, kad nesužvangėtų indai, motina kuo ramiausiai pirštų galais ima už kaulo, pakelia jį prie burnos ir nuvalgo mėsą. Toks barbariškas gestas atrodo ne tik žavingai, bet netgi keistai erotiškai, kai jį atlieka motina. Ne veltui sakoma, kad tikri dalykai linkę būti nukrypę nuo normos. Retkarčiais pasitaiko, kad ir tokius pietų užkandžius kaip kumpis ar dešrelės motina valgo suėmusi pirštais. „Ar žinai, kodėl ryžių kukuliai būna tokie skanūs? Nes žmogus juos gamina gniaužydamas pirštais“, – yra sakiusi motina.

Aš ir pati kartais pagalvoju, kad maistas būtų gardesnis jį valgant rankomis, tačiau susilaikau nuo to, mat manęs neapleidžia nuojauta, kad tokia *aukštos klasės elgeta* kaip aš, pamėginusi nevykusiai mėgdžioti motiną, veikia panėšėtų į paprastų paprasčiausią elgetą.

Pasak Naodžio, mudu niekada negalėsime prilygti motinai: kartkartėmis jaučiau netgi kažką panašaus į nevirtį dėl savo nesugebėjimo jos imituoti. Syki mūsų namų sode, Nišikatos kvartale, – tai buvo rudens pradžios vakaras su puikia mėnesiena, – mu-

dvi su motina kartu gėrėjomės mėnuliu iš pavėsinės prie tvenkinio krašto, linksmi šnekučiuodamos, kuo skiriasi nuotakos pasiruošimas lapių jungtuvėse ir pelių jungtuvėse, kai ūmai motina atsistojo ir šmurkštelėjo į baltai žydinčių dobilūnių tankynę pavėsinės pašonėje. Iš skaisčiai baltų krūmų tankumyno ji kyštelėjo dar skaistesnius savo veidelius ir kikendama man tarė:

– Kadzuko, nagi pamėgink atspėti, ką gi tavo motina dabar daro.

– Skina gėles.

Motina tyliai nusijuokė.

– Susių.

Nustebau, jog ji nė nepasivargino pritūpti, tačiau jos elgesyje buvo kažkas tokio širdingai žavaus, ko aš ar kiti nieku gyvu nebūtume galėję pakartoti.

Tegu tai bus nemažas nuokrypis nuo rytinės sriubos, bet štai neseniai vienoje knygoje perskaičiau, kad Prancūzijos Burbonų dinastijos laikais aukštuomenės damos nematė problemos nusilengvinti rūmų soduose ar čia pat koridoriaus kertėje. Šitoks nekalumas mane nepaprastai žavi: pagalvoju, ar tik motina nebus viena paskutinių iš šios dvaro aristokratių padermės.

Šiaip ar taip, šiandien ryte motina vos girdimai aiktelėjo siurbtelėjusi šaukštą sriubos, tada aš jos

paklausiau, ar tai nebus plaukas, ir sulaukiau patikrinimo, kad ne.

– Galbūt sriuba kiek persūdyta?

Rytinė sriuba buvo iš amerikietišku žaliųjų žirnelių konservų, gavau juos kaip maisto davinį ir išvoriau iš jų trintą sriubą. Aš anaip tol nepasitikiu savo valgio gaminimo įgūdžiais, todėl motinos ištarti žodžiai, jog su sriuba viskas gerai, privertė tik dar labiau suklusti ir užduoti pastarąjį klausimą.

– Tau puikiai pavyko, – kuo rimčiausiai atsakiusi į klausimą, motina baigė valgyti sriubą ir išsyk ėmėsi rankomis doroti į jūržolių lakštą suvynioto ryžių kukulio.

Aš nuo mažumės nemėgau pusryčių ir nesijaučiau alkana iki dešimtos ryto. Tą dieną šiaip ne taip sugebėjau pabaigti sriubą, bet valgymas man buvo kankynė. Aš padėjau ryžių kukulį ant lėkštės, įbedžiau valgymo lazdeles ir ištaršiau jį dalimis. Po to lazdelėmis sugnybiau gabaliuką, prinešiau jį prie burnos tokiu pat kampu, kaip tai daro motina šaukštu kabindama sriubą, ir įspraudžiau vidun tarsi lesinčiau kokį mažytį paukštelį. Kol taip vangiai rankiojau maistą, motina, kuri jau buvo viską suvalgiusi, tylomis pakilo nuo stalo ir atsišliejo nugara į rytinės saulės nutviekstą sieną. Kurį laiką nebyliai stebėjusi, kaip aš valgau, tarė:

– Kadzuko, tau nedera taip valgyti. Turi pamėginti pusryčius paversti mėgstamiausiu dienos valgiu.

– O kaip jums, mama, ar patiko?

– Tai dabar nesvarbu – juk ne aš sergu.

– Bet juk tai aš nesergu.

– Na baik, baik, – motina su liūdna šypsena papurtė galvą.

Prieš penkerius metus susirgau plaučių liga ir kurį laiką praleidau lovoje, tačiau kuo puikiausiai žinojau, jog ano meto susirgimas kilo ne iš ko kito, o iš mano pačios savivalės. Kita vertus, nesena motinos liga man kėlė nepalyginamai didesnę rūpestį ir širdgėlą. Nepaisant to, motina jaudinosi tik dėl mano būklės.

– Ai, – atsidusau.

– Kas nutiko? – šįkart buvo motinos eilė klausti.

Persimetusios žvilgsniais abidvi pajutome, tarsi išsyk būtume viena kitą supratusios. Aš sukriзенau, motina irgi smagiai šyptelėjo.

Vos apnikus kokiai nepakeliamai gėdingai minčiai man iš lūpų išsprūsta anas keistas nežymus aiktelėjimas. Tad ir šį kartą, iškilus prisiminimams apie prieš šešerius metus įvykusias mano skyrybas, iš netikėtumo tyliai atsidusau. Įdomu, ką tuo metu galvojo motina? Negali būti, jog ir motina prisiminė kažką gėdingo iš savo praeities? Ne, bet vis dėlto?